

cogitatione majoribus, deque fine, ob quem a Deo conditi atque in vitam subornati venimus. Prope oblii sortis florum Dei atque cœli, quod appetere, in quod suspicere nos Deus jubet; in terrenis et labentibus rebus mentem omnem, curam, studium et amorem defigunt: quasi in choro factorum tripudiantes cum epicureis illud accinerent *Psalm. cxiii, 16*: « Cœlum cœli Domino, terram autem dedit filiis hominum. » In procuranda salute sua devii sunt, negligentes atque plumbei; sed, ut aiebat Tertullianus lib. *I ad uxor. cap. 1*, « secularibus satagentes sunt, » hoc est, in sæculi rebus solliciti, negotiosi, diligentes et providentissimi sunt, in divinis marci di et mentis luminibus capti. Nam quia omnia illorum studia, consilia, vanæ et importunæ cogitationes in negotiis mundi occupantur, oculum mentis lutum obtenebrat; et dum splendor dignitatum quasi- que inter homines honoris illudit, dum sensuum lenocinia, et blandæ usura voluptatis, aut nummi fulgor et indignissimi aura luelli quali animi, tenebris obnubilantur, et cœci fiunt, nec ream prudentiæ viam tenere possunt. Hos recte cum antiquis vocaremus *καταπρατοι*, quos ait Galenus in *Introductio*, sua per diem videre hebetius, occidente autem sole *καταπύρον*, splendidius, nocte vero adhuc magis: sic filii tenebrarum atque noctis, cum crassis vitiorum tenebris et caligine circumfundantur, in mundi rebus acuti sunt, in sole excutiunt; in divinis utilissimisque rebus, quæ ad salutem pertinent, nihil vident. De quibus Baruch cap. *iii, 23* in hunc modum infit: « Filii Agar qui exquirunt prudentiam quæ de terra est, negotiatores Merrhæ et Theman, et fabulatores, et exquisitores intelligentiæ, viam autem sapien- tiæ nescierunt. »

Quo igitur in loco atque ordine reponemus istos negotiatores terre, fucate prudentiæ amasios, quæ de terra est, viam autem sapien- tiæ cœlestis non intelligentes? qui in mundanis vilibusque negotiis, vividis igneisque, in cœlestibus et divinis stupent. Inter notas et indicia, quibus morborum incrementa vel accessus deprehenduntur, Celsius lib. *III, cap. 11* ponit illa: « Si tardior sensus, si pigrior mens; » ego vero illis hominibus, qui in saluti negotio lentis improvidis nauseant, et torpent ad divina, non dubitem criticos omnes dies pronuntiare, languere Dei metum, prudentiæ lumen exstingui, virtutes interire. Qui imbecillitate dextera validius sinistra utatur esse morbosum et vitiosum Jura definiunt *z. De Edict. lib. XII*: ita si quis dexterum oculum habeat imbecillum ad arcanas et cœlestes rationes considerandas, tamen in caducis et perituris bonis gerendisque negotiis prudentissimus et oculatissimus videatur, nullum dubium est quin sit vitiosus. Jactat se licet, et se pulchros ac beatos putent filii hujus sæculi, quod exquisita mirandaque industria, et subtili artificio ad pingua beneficia pervenerint quod magistratu aut aliis honoribus

Indicia languentis et morbi agnita- lia.

Multi sunt qui tantum terræ / agnoscunt.

potantur, quod familiam locupletaverint, quod floreat in dies magis, opesque parent cumulo et magnitudine invidiosas, in libris invicti, in mer- cimonio strenui, in agendo fortanati; si tamen Dei metu et cœlesti prudentia careant, Dei Filius sapientiæ auctor eos clare *stultos* appellat *Luc. xii, 20*: « Stulte, hac nocte animam tuam repetunt a te; quæ autem parasti cujus erunt? » Incepit eos dure Moyses Dei spiritu inflammatus *Deuter. xxxii, 28*: « Gens absque consilio est, et sine prudentia: utinam saperent et intelligerent, ac novissima providerent. » Quorum vecordiam hoc loco detestatus B. Job ait: « Consilium eorum longe sit a me: » quare? « quia non sunt in manu eorum bona: » quantumcumque enim consultant, et modos quærant quibus securas lutasque sibi faciunt divitias, nequaquam omnibus suis consiliis id as- sequentur et obtinebunt, ut bona sua perpetuo in manu seu potestate sua retineant *Psalm. lxxv, 6*: « Dormierunt enim somnum suum, et nihil inven- nerunt omnes viri divitiarum in manibus suis, » ubi mortem vocat *somnum*, qui unicuique dormiendus est tempore a Deo præstituto; aut, ut S. Ambrosius lib. *de Nab. cap. xv* exponit, *dormie- runt somnum suum*, quia hujusmodi non Christi somnum dormiunt, ideoque non habent Christi quietem, nec surgunt Christi resurrectione; qui ait *Psalm. iii, 6*: « Ego dormivi, et exsurrexi, quia Dominus suscepit me. » At divites postquam oviglavenerint, in morte ex præcedentibus divitiis nihil reperiunt in manibus suis: cum *omnes* dixit nullum excepit; et bene *virtus divitiarum* appellavit, non divitiarum virorum, ut ostenderet eos non possessores divitiarum esse, sed sua divitiis possideri: possessio enim possessoris debet esse, non possessor possessionis. Quolcumque igitur patrimonio suo tanquam possessione non utitur, qui largiri pauperi et dispensare non novit, in hac vita felicitatem, et simul asseruerat ipso- rum ut plurimum ad finem usque vitæ in hac tem- poraria felicitate perdurare, et sine magnis morbo- rum molestiis statim et quasi in momento abripi ad infernum; ne quis existimaret eam prosperitatem impiorum semper ad finem vitæ procurrere, quasi permittendum semper esset scleratis prospe- rari, hic agere, qui sempiterno cruciatus tor- quendi forent, subdit hic quod revera existima- vit, et in omni ætate crebris experimentis testa- tum est, florentem videlicet impiorum statum sepe concidere, sepe apparentem splendorem exstingui. Appellat vero *lucernam* secundæ fortune statum, qui temporalium affluentia bonorum veluti lucerna oleo pascitur, ac proinde opibus sublati claritas illa vana non secus atque sub- tracto aut deficiente oleo lucernæ splendor evanes- cit. Non idcirco tamen in hac vita mortali tan- tum impietatis pena persolvitur; sed superve- nit alluvio illa tristis interitus, quo mergitur im- pius et præfocatur, detruditurque in carcerem tartareum, ubi cruciatus ab irato Numine divi-

Divites cum evigilant in morte nihil inven- niunt in manibus.

Potentia sæculi mortuorum nihil est.

donosore, Baltassare ceterisque regibus ac po- tentibus demonstrat, qui morientes nihil penitus in manibus suis invenerunt. Unus fertur omnium celeberrimos Helioagalabus eo totam mentem suam confuisse, ut de bonis suis in manu quidpiam haberet, quando necesse esset animam exhalare, seque felicissimum fore judicasse, si divitiis suis immori liceret, de quo sic Lampridius: « Pa- raverat, inquit, funes blatta, et serico et cocco intortos, quibus, si necesse esset, laqueo vitam finiret; paraverat et gladios aureos, quibus se occideret, si qua vis urgeret; paraverat et hyacinthis et smaragdus venena, quibus se interimere- ret, si quid gravius immineret; fecerat et altissi- mam turrim substratis aureis gemmatisque ante tabulis, ex qua se precipitaret, dicens etiam mortem suam pretiosam esse debere. Sed nihil ista valuerunt: nam et occisus est per scurras, per cloacas ductus, et in Tyberim submissus est: » hæc Lampridius. Quippe ex tantis opibus tanto studio comparatis ut mortem pretiosam faceret, nihil tempore mortis habuit ad manum. Vere igitur bona impiorum non sunt in manu eorum, sed a Deo pendent, in cujus manu est quidquid boni aut mali hominibus accidit: nam ut verum sit multos sibi malum accersere culpa sua; tamen bonum, quod accidit improbis, a Deo est, qui potest illud adimere cum vult. Quamobrem appo- site interrogando suo exclamando subjungit:

Vers. 17. 17. QUOTIES LUCERNA IMPIORUM EXSTINGUETUR, ET SUPERVENIET EIS INUNDATIO, ET DOLORES DIVIDET FURORIS SUI? — Sepe, inquit, in hac etiam vita prosperitas impiorum debetur, quæ ut lucerna oleo, ita temporalis opulenta nutritur; postea vero ma- lorum diluvio in interitum obruentur, et Deus do- lores ac cruciatus tartareos, in se suos indices, pro- cuiusque impii nequitiæ partielur. Quoniam vero *supr. vers. 7* et seq. descriperat Jobus impiorum in hac vita felicitatem, et simul asseruerat ipso- rum ut plurimum ad finem usque vitæ in hac tem- poraria felicitate perdurare, et sine magnis morbo- rum molestiis statim et quasi in momento abripi ad infernum; ne quis existimaret eam prosperitatem impiorum semper ad finem vitæ procurrere, quasi permittendum semper esset scleratis prospe- rari, hic agere, qui sempiterno cruciatus tor- quendi forent, subdit hic quod revera existima- vit, et in omni ætate crebris experimentis testa- tum est, florentem videlicet impiorum statum sepe concidere, sepe apparentem splendorem exstingui. Appellat vero *lucernam* secundæ fortune statum, qui temporalium affluentia bonorum veluti lucerna oleo pascitur, ac proinde opibus sublati claritas illa vana non secus atque sub- tracto aut deficiente oleo lucernæ splendor evanes- cit. Non idcirco tamen in hac vita mortali tan- tum impietatis pena persolvitur; sed superve- nit alluvio illa tristis interitus, quo mergitur im- pius et præfocatur, detruditurque in carcerem tartareum, ubi cruciatus ab irato Numine divi-

Sepe etiam in hac vita prosperitas impiorum exstin- guitur.

sos, hoc est ad proportionem culpæ partitos feret. Pulchre autem S. Job vitam hæc nostram lu- cernæ comparavit, nam sæpe numero vite nostræ idem quod lucernæ solet *extinguere*: videmus non raro lucernam in templo coram divino altari lu- centem, oleo ceterisque ad lucendum requisitis sufficienter instructam et aptam ardere. Lucere, sed flatu quodam venti suborto subito exstingui: talis est vita nostra. Vides hominem opulentum rebus omnibus affluentem, qui habeat domum in salubri solo fundatam et optima suppellectili or- natam, abundet victu et vestitu juxta voluntatis suæ exigentiam, habeat servos et ancillas in famulatum assiduam excubantes, et reliqua omnia in vitæ conservationem et durationem aptissima; et tamen nescio quo accidenti levi vitam subito cum morte commutare, occasione solliciti alicujus cibi, vel potus, vel etiam venti: quamobrem merito dixit idem S. Job cap. *vii, 7*: « Memento quia ventus est vita mea, » quia nimirum venti flatus vel alia levis causa sufficit ad vitam nos- tram subito exstinguendam. Archesilaus Pryta- neus, uti refert Diogenes Laertius, haustu vini mortuus fuit: Jovinianus imperator, ut narrat Baptistia Ignatius, occasione cibi interit: Anaereon poeta, teste Valerio Maximo, bibens acino leve strangulatus est; et idem evenisse Sophocli refert Petrus Crinitus. Cujusmodi plures recenset Textor in *Offic. v*: vide que hoc cap. vers. 13 de subita- nentis regum mortibus annotavimus.

18. ERUNT SICUT PALEÆ ANTE FACIEM VENTI, ET SICUT FAVILLA QUAM TURBO DISPERGIT. — Pergit Jobus impiorum calamitates describere cum paleis illos comparans, ut ostendat quam sit fulvis eorum po- tentia, quam inanis gloria, quæ ea facilitate disper- sipatur, quæ paleæ a vento vehementi, aut favilla arida et sine pondere ab incitato turbine propellitur: vide quales sint homines, qui tantum de sua potentia sibi placent, ut nihil vel a Deo ipso ti- mendum putent aut sperandum; quæ a viro Pro- pheta et rerum suo atque experientia docto cum minutissima palea, quæ *guama* vocatur, et nihil pene distat a pulvere, et cum favilla, quæ ipsa quoque palea levior est, cui nimirum pondus omne flamma commisit, comparatur; Deus autem cum vento ac turbine, qui gravissimas ac for- tissimas molas convellit ac rapit in Hebræo est, *erunt sicut palea coram vento, et sicut guama quam abripit turbo*; hoc Septuaginta translulerunt, *ταρατα δὲ ὡς ἀνεμὸν ὡς ἀνέμος, ἢ ὡς ἄνεμος ἀνεμὸν ἐν ὑψηλοῦ τοῦ ἀνέμου, erunt autem tanquam paleæ sub vento, aut tanquam paleis quem abstrahit turbo*, ubi improbi ele- ganter paleæ seu guamæ assimilantur, quam ventus in aera dispergit, sicut et contra pii assimilan- tur granis frumenti, qui in aera remanent, nec a vento disjiciuntur; quo spectat illud, Evangelista *Math. iii, 12*: « Cujus ventilabrum in manu sua, et permdndabit aream suam, et congregabit tritici- cum suum in horreum; paleas autem comburet igni inextinguibili, » ubi similiter in ventilatione

Vita nos- tra lucernæ na comparata.

Vers. 18. Lapis tur- ram De- i sunt ve- nit pale- vis ante faciem venti.

judicii mali paleis, boni triticeis granis comparantur.

Sanctus cum Delirione nostro notat hic proverbialem iocutionem, quam a Jobo suspenderit posterioris aetatis scriptores sacri, ac in primis David cum ait Psalm. 1, 4: « Non sic impii non sic: sed tanquam pulvis quem projecit ventus a facie terrae, » ubi similiter ut hoc loco in Hebræo est פרום מז, quæ vox proprie significat illum tenuissimum pulvisculum sive lanuginem, quæ una cum paleis e frumento ventilatur; solent autem illi qui triturant dant operam areas sibi in locis editis constituere, ut cilius quisquillæ et glumæ venti flatu a granis separantur. Eadem similitudine usus est Isaias cap. xvii, 13, cum populo impio minatur dicens: « Rapietur sicut pulvis montium a facie venti, et sicut turbo coram tempestate, » id quod Septuaginta clarius expresserunt his verbis, ἐξ ὄψεως πνεύματος θύου, ὅς ὀδύνην παύσει βίαν φερόμενον. Καὶ ἀποσπασθήσονται ἄνθρωποι, καὶ πύρρον ἄνθρωποι θύονται ὡς χυτὸν ἀγέρον λακωνίων ἀπὸ βύτης ἀνέμου, καὶ ὅς κενόρον ἔρηρον καταρῆ; ἔρηρον, tanquam aqua multa gentes multæ, quasi aqua multa per vin impulsæ. Et caterminabit eum, et longe eum persequetur tanquam pulverem paleæ ventilantium coram vento, et quasi pulverem rotæ tempestas impellens. Frequens etiam apud alios prophetas est usus similitudinis istius de iis quæ vi majore huc et illic facile impelluntur aut disperguntur. Profecto cum flagitiosi homines Deo, proprio scilicet creaturam firmamento, non hæreant, in levitatem quamdam et instabilitatem ærummosissimam degenerant; atque idcirco quidquid bonorum temporalium concervant nulla firmitate subnixitur, sed facillime concidit, labefactatur, dissipatur.

19. DEUS SERVAVIT FILIIS ILLIUS DOLOREM PATRIS: ET CUM REDDIDERIT, TUNC SCIET. — Hæc in Hebræo sic sonant, Deus reconduci filius ejus, reddidit ei ut sciat, ubi per robur opes vel potius violentiam ejus significat, ut sit sensus: Reservat filiis ejus penam violentiæ quam pater exercuit: non enim semper punit ipsum improbum in hac vita, sed penam sæpe reservat in filios; reddidit autem sive retribuit et quandoque, ut sciat peccatum nullum impunibilem abire aut improbitatem ipsam sui ipsius penam esse. Septuaginta vertunt, ἐλάττωσεν τοὺς τῶν υἱῶν αὐτοῦ, ἀναπαύσασθαι πρὸς αὐτὸν, καὶ γνῶσθαι, deficiant filios bona ejus, retribuet aut eum, et cognoscat; Theodotion, ὁ θεὸς καταρῆσεν τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ ἀδικίας.

20. VIDERUNT OCULI EJUS INTERFECTIONEM SUAM, ET DE FURE OMPOTENTIS BIBET. — Mòdo quidem hebes est visus impii, at cum interieit oculos acet, cernitque invitum mortem suam, et in tartaro hauriet amarum potione ultionis; visio autem hæc non ad corporis mortem tantum, in qua peccator nebulas oculorum dispellit, sed et ad sempiternam quoque interitum pertinet: cogetur quippe impius spectare mortem illam, quam cernere nolle, acerbissimoque dolore trajectus videbit, atque tabescet, juxta id quod ait David Psalm. cxi, 10: « Peccator videbit, et irascetur, dentibus suis fremet et tabescet, » quando nimirum mirificum in modum exterritus ob inopinam mutationem, et vehementius obstupescit, subito videbit sibi ereptam corporis valetudinem, animi robur, sensuum voluptatem, negotiorum varietatem, mentis lumen, jucundam vite lictitiam, quibus antea gloriabatur et gestiebat, quæque David hominis desiderabilia nominat, cujus

ut dicitur, et elemnis et genim ipsa haeres dunt.

diceret: Impius neque meditatur neque formidat penam, totus presentis vite cogitationibus et affectibus immersus videtur sibi semper fortunandam, atque ideo neque liberis suis neque sibi timet; at qui modo quasi temulentus non pertimescit, ad penæ sensum evigilabit, et cum Beus stimulum infingere cœperit, scit quid egerit, quam graviter aberrarit.

Omnino verum est, plurimos flagitiosos homines eo amentia progredi, ut minas penæ spernant, obtusoque animo nihil formidant, donec ictu mortis aut acerba calamitate tangantur. Itaque cum miser peccator stultus sit et insipiens, dum libens ac volens bonum super omnia diligendum sibi amittit, et pleraque mala conciliat, tandem malo suo sapiens erit; sed sapientia, quæ nihil illi proderit nisi in majus penæ ac doloris incrementum, quæmadmodum eleganter dixit S. Gregorius lib. XV Moral. cap. xxxi, ubi cæcitate stulti peccatoris ejusque infelicem futuram scientiam sic describit: « Impiorum oculos culpa claudit, sed in extremum pena aperit, et ideo recte subjungitur: Et cum reddiderit, tunc sciet: nescit enim impius mala quæ fecit, nisi cum pro isdem malis puniti jam cœperit; unde et per Prophetam dicitur Isai. xxvii, 19: Et tamen modo sola veratio intellectum dabit auditu. Tunc namque intelligit quod audivit, cum se jam pro contemptu vexari doluerit; hinc per Balaam de semelipso dicitur Num. xxiv, 3: Dixit homo cujus naturalis est oculus, dixit auditor sermonum Dei, qui visionem omnipotentis intuitus est, qui cadet, et si aperientur oculi ejus. Consilium quippe contra Israelitas præbuit, sed post in pena vidit quid prius ex culpa commiserit. Eleeti autem quia nec peccare debeant prævident; eis videlicet oculi ante casum patent. Iniquus vero post casum oculos aperit; quoniam post calviam jam in pena sua conspiciet, quia malum debuit vitare quod fecit, de cuius inultis jam tum sententia subinfertur. »

Peccator stultus post penam seipsum supat.

Ver. 20. Impiorum oculi aperiantur in morte.

Impii tabescunt in judicio.

etatum in eo præcipue puncto et dolore ita pingit Psalm. xxxviii, 12: « Tabescere fecisti sicut araneam animam ejus, » quod vertunt quidam in hunc modum, tabescere facis velut tinea desiderabilia ejus, hoc est, quemadmodum ipsa tinea vestem pretiosam solet perdere atque perdere, sic quod in eo est desiderabile et eximium tu liquefacis et consumis. Neque vero sui duntaxat ipsius exitio torquebitur impius, sed justorum insuper felicitate cruciabitur, quam livore tabescens, in suum ipsius supplicium convertet, dum quaslibet adversus eos insidias molitus, nil se prevaluisse conspiciet: non enim dominabitur justo desiderium peccatoris, sed simul cum auctore suo delebitur; quia « desiderium peccatorum peribit, » quippe in rebus fluxis ac perituris fundatum, quæ nil permanentis stableque obtinent. Hoc autem in extremo potissimum patebit iudicio, siquidem tunc, cum justî ea quæ speraverant adepti fuerint, impius in supplicium, quod sibi consevit, incidens, videbit justum, et irascetur, dentibus fremet et tabescet: tunc enim « videbunt oculi ejus interfectionem suam, » sive, ut Septuaginta vertunt, τὴν ἑαυτοῦ σφαγήν, quod S. Augustinus reddidit necem suam; Symmachus πρὸς θάνατον, scilicet sempiternam. Infelix profecto relictorum bonorum in nunquam moriura tormentis commutatio, et nimium infelix quædam felicitas, quam æterna claudit infelicitas, quoniam, ut sequitur, « de furore Omnipotentis bibet, » cujus amarissimum calicem usque ad fæces ipsi exhauriantur esse Propheta significat Psalm. lxxvii, 9: « Quia calix in manu Domini vini meri plenus misto: et inclinavit ex hoc in hoc: verumtamen fæx ejus non est exinanita, bibent omnes peccatores terre, » ubi per calicem tropice designat supplicia cuiuslibet secundum delicta irrogari, et peccatorum penas minime deficere; siquidem non evacuat propter multitudinem eorum qui potantur, sed plenus manet etiam post exanitionem; et cum omnes peccatores ex eo biberint, adhuc manet indeficiens; mistum autem vocat propter plenitudinem, mistum vero propter supplicii austeritatem. Pulchre ad hunc locum S. Gregorius lib. XV Moral. cap. xxxi, docet calicem hunc in hæc vita debere per penitentiam evitari a peccatore, qui si hic « culpam suam videre voluisset, de Omnipotentis potissimo furore non biberet. Sed qui hic avertit oculos a respectu criminalis, illic declinare non valet sententiam damnationis. Sæpe vero hi, qui supplicia æterna non metunt, prava agere pro temporali saltem percussione perimescunt. Sed sunt nonnulli, qui ita in iniquitate duruerunt, ut nec in ipsis meluunt feriri quæ amant, dummodo quæ perverse cogitaverint explant. » Unde subdit: 21. QUID ENIM AD EUM PERTINET DE DOMO SUA POST DAMNATI PERIURUM DE TENDIT HANC MORTEM TANQUAM IMPIO PROPRIAM SATIATISSIMAM A DEO FUISSE INSTITUTAM: NAM SI POST

Ver. 21. Damnatum periurum de tendit hanc mortem tanquam impio propriam satiatisisimam a Deo fuisse institutam: nam si post

quam vitam hanc mortalem amitteret nulla reliqua esset alia poena quam perferret, nisi ea facta filii et familia propter ejus scelera affligerent, non per quid sua id referret? Parum enim curaret impius ante post mortem suam, quid eveniat familiae sue in terris, sive prosperum, sive adversum; parum enim curaret, vitam seu suum seu suorum abbreviari, dummodo nullæ aliæ post hanc vitam superessent ipsi in inferno subeunda penæ. Atque hoc argumento Job probat posthumas inferni penas: in originali hæc ita sonant, nam quæ voluntas in domo sua post se, cum numerus mensium ejus concisus sit? id est, vitam seu suam immatura morte abripiatur, nullam in posterum a domesticis posterisque suis hauriet oblectationem: voluntas enim hoc loco desiderium vel delectationem significat, quo sensu etiam David de Justo loquens ait Psalm. 1, 2: « In lege Domini voluntas ejus, » id est oblectatio. Cum itaque ignoret quid accedat filiis suis post se, nec de ipsorum felicitate litari, nec de infelicitate tritari potest, quemadmodum dictum est supr. cap. xiv, 21: « Honorantur filii ejus, et nescit: parvi funt, et non intelligit sibi; » Septuaginta vero insuper hæc ita transtulerunt, ἐν τῷ βίβωσθαι αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ ἀπέθνησκον, quia voluntas ejus in domo ejus cum eo, et numeri mensium ejus decisi sunt, quod Scholion sic exponit, quia voluntatem suam malam, non bonam Dei secutus est; sed apud S. Augustinum legitur, quia nulla voluntas ejus in domo sua post eum, id est post mortem, quomodo sane interpretes edidisse valde credibile est. Pro dicitur Aquila et Theodotion legunt ἐκταθῆσθαι, dimidiabuntur, quod cum Vulgato et S. Augustino consentit, uti et cum illo Psalmiste Psalm. liv, 24: « Viri sanguinum, et dolosi non dimidiabunt dies suos, » hoc est, non pervenient ad dimidium dierum suorum, q. d. Ante mediam ætatem moriuntur, sive ante dimidium vite tempus: quæ mors admodum immatura est. Alterum exinde argumentum sumit a divina providentia penas illas impio justissime irrogante, ita ut nemo ei possit contradicere. Unde subdit:

22. NUMQUID DEUM DOCEBIT QUESIAM SCIENTIAM, QUI EXCESSUS JUDICAT? — id est, Deum nemo quid factu opus sit, ut quid sancte atque ex usu fieri debeat docere potest; aut quod ille factus esse velit reprehendere, sive hos attollat et illos deprimat; sive omnia contra hominum consilia conturbet, cujus imperio atque iudicio subsunt qui excelsi sunt, sive acri ingenio valeant, sive humana potentia polleant. Agit adhuc de impiorum punitione, assertive Deum opinæ nosse, ac perfectissime scire, quemadmodum etiam cum potentissimis agere debeat, ut ex hoc evincat ad Dei providentiam pertinere impios quantumvis florescentes, sublimes, gloriosos, ad iudicium accersere suum, temporaque decernere; et ubi expedit sententiam ferre, illos interimere, æterno supplicio addicere, omniaque pervidere, ut infinitam sa-

curaret dummodo de iudicio non per alientur.

Ad Dei providentiam spectat impios iudicare et damnare.

Dei m-
prens in
omnes
jurisdi-
tio.

sumus, miserabiliores ejus potentiam de-
cet, cui suprema competit in excoelsos etiam prin-
cipes jurisdictio : nam, ut scite Horatius,

Regum laedendorum in propriis greges,
Reges in ipsos imperium est Iovis,
Clari giganteo triumpho
Cuncta supercilio moventis.

Ita profanus ille Lyricus solo naturae lumine in-
stinctus, sed longe diviniore spiritu afflatus David
sanctorum Iura Deo, ut iudici supremo ceteris iudi-
cibus jus dicenti, sic accinit *Psalm. LXXXI, 1* :
« Deus sletit in synagoga deorum; in medio au-
tem deos dijudicat, » ubi sacer Vates Deum intro-
ducit tanquam primum summumque iudicem in
medio iudicium seu magistratum cum suprema
auctoritate stantem, et eorum actiones contem-
plantem. quale nimirum ipsi alius jus dicant : est
enim iudicium iudex, quemadmodum regum Rex,
et Dominus dominantium. In medio igitur ipso-
rum (vel ut Aquila vertit, *in íntimo*, ut
καθ' ἑσθλοῦς, qui cordis íntima cognoscit)
quid ipsi faciant attendit, examinat, et dijudicat;
hinc quamvis reges, iudices ac magistratus sibi
subditos iudicent, se Dei tamen iudicio subiectos
agnoscant necesse est; qui non solum ipsorum
studia et actiones, verum etiam animi cogitationes
expendit, et in medio ipsorum est, ut ipsos
dijudicet, ac delinquentes condemnet. Illud porro
optime infert Jobus valde conveniens, imo ne-
cessarium esse, ut impiis in hoc mundo divitiis,
voluptariis, honoratis, piis contra pauperibus
afflictis, despectis, aequa et promerita sors ac prae-
mia condigna aliquando reddantur, saltem post
mortem, cum in hac vita et in morte ipsa ple-
rumque indifferens sit utrorumque conditio,
quemadmodum idem latius explicando declarat.

**23-26. ISTE MORITER ROBUSTUS ET SANUS, DIVES ET
FELIX. VISCERA EIUS PIENA SUNT ADIPE, ET MEDULLIS
OSSA ILLIUS IRRIGANTUR : ALIUS VERO MORITER IN
AMARITUDINE ANIMAE ABSQUE ULLIS OPIBUS : ET TAMEN
SIMUL IN PULVERE DORMIENS, ET VERMES OPERIENT FOS.**

— Hæc versibus declarat causam, cur æquus et
consentaneum sit alium esse postquam ex hac
vita discesserint ipsorum hominum interitum :
quia plerumque accidit, ut improbi homines to-
tam vitam iucundissime vivant, contra vero probi
misere calamitoseque; omnes tamen similiter et
iuxta modo moriuntur. Quod si nullus restaret
actus, sed omnis eorum fada morte esset per-
acta, iniqua profecto esset proborum hominum
conditio, neque ille omnium Iudex æquum red-
deret iudicium; sed error intolerabilis in univer-
sitalis gubernatione committeretur, si pœnæ per
se vique sua sceleribus instituit, pœnæ bonis im-
ponerentur, pœnæ vero improbis tribuerentur. Hoc
argumento S. Paulus probat aliam post mortem
bonis superesse vitam *I Corinth. xv, 19* : « Quia,
inquit, si in hac vita tantum in Christo sperantes

Post hanc
vitam
dehinc
cuique
reddi
pro meri-
to suis.

Vers. 23,
24, 25,
et 26.

sumus, miserabiliores sumus omnibus homini-
bus; » eodem argumento Ecclesiastes cap. ii, 15,
usus ad demonstrandum magnam esse vite huius
vanitatem, ut doceret alium esse querendam ve-
hementer expetendam, ad eamque toto peccato
oculis patere : « Et dixi, inquit, in corde
meo : Si unus et stultus et meus occasus erit, quid
mihi prodest, quod majorem sapientiae dedi ope-
ram? locutusque cum mente mea animadverti,
quod hoc quoque esset vanitas. » Hoc etiam ar-
gumento Abraham apud Lucam convincebat di-
vitem illum æternis tenebris vinculisque manda-
tum merito tantis cruciatibus affici, Lazarum vero
recipere consolationem *Luc. xvi, 25* : « Fili, in-
quit, recordare, quia recepisti bona in vita tua,
et Lazarus similiter mala; nunc autem hic conso-
latur, tu vero cruciaris. » Quod autem dicit : *Iste
robustus et sanus*, etc., habitum et speciem nar-
rat hominis iniqui voluptatibusque dediti, et qui
omnia pro libidine sua suppetunt : ita enim in
Scriptura describi solet sicut dixerat Eliphaz cap.
xv, 20 : « Cucurrit adversus Deum erecto collo,
et pingui cervice armatus est : operui faciem ejus
crassinido, et de lateribus ejus arvina dependet. »
E contrario vero sancti viri, pauperes, omnibus
presidiis destituti, luctu et mœrore confecti dici
solent, ut passim in Psalmis et aliis Scripturæ lo-
cis videre licet *Psalm. LXXVII, 33* : « Videant pau-
peres, et lætentur : quoniam exaudivit pauperes
Dominus, et vincetos suos non desepxit; » et prop-
terea eos Job significavit dicens : « Alius vero mo-
riter in amaritudine animæ suæ, » etc. Videtur
autem ad semetipsum alludere, qui vitam duce-
bat ægram et amaram, rerum omnium indigen-
tem, quam morbus attenuabat, tabes consumebat
et exhaurebat, opes destituebat, neque commo-
dum habebat in suo dolore diverticulum; sola-
batur nemo, exagitantur et persequebantur om-
nes, et cum alienis in ejus calamitate cognatis
atque domesticis conspirabant. Sed licet ad suam
respiciat conditionem, de omnibus tamen loqui-
tur, quibus vivendi atque moriendi fuit difficilis
et angusta conditio.

Ceterum cum tam dissimilis vita et fortuna fue-
rit utriusque, scilicet divitis et egeni, id est impii
et probi viri; eadem tamen utrumque jam vita
functum manet sepultura, tabes, putredo, vermi-
natio; quod sane Deus neque impudenter fecit,
neque iniuste; neque quemquam relinquij ius-
tium, qui peccavit, aut si quidpiam justus
sancte fecit non muneratum. Neque ideo peccator
felix, etiamsi viventi ex votis omnia contingant,
quia suorum scelerum aliquando debitas pœnā
dabit : neque justus infortunatus, quia destina-
tum est tempus, in quo suorum meritorum præ-
mium cumulato recipiat. Quod autem illud tem-
pus fuerit satis ostendit manifeste *Vers. 30, nempe*
tempus quod hominē mortem consequatur in
futuro sæculo; de quo fortasse Jobi tres amici
nullam cognitionem habuerant : tempus porro

Æque
divites et
pauperes
et justus
ac injus-
tus a ve-
mis con-
stantur.

In Scrip-
tura hui-
us qui vo-
catur
divites,
iusti vero
pauperes.

Ex abun-
dantiis
vel inopi-
a non
licet con-
junctum
merita
estimari.

Vers. 27.
Job ar-
guit anti-
cquam opi-
nionem

quod morti succedit, in quo exanimatum corpus
deformatur, fetet, et in saniem liquescit, incipit
ostendere qualis sit futura impii extrema sors. Et
quia id etiam quodammodo ad vitam pertinet,
utpote vite proximum, atque hominum potest
oculis patere, docet quomodo in hoc sæculo, et
pene dixerim in hac vita, nullam suorum meri-
torum justus mercedem expectare debeat, cum
sciat in futuro sæculo paratam a Deo. Hæc porro
bona et mala promiscue in hoc mundo bonis et
malis eveniunt, quia Deus justorum opera non-
nunquam in hoc sæculo munerare incipit; et si
quid egere impii quod aliquam habuit speciem
honestatis, illud humano aliquo et fugaci com-
modo compensat. Quare ex hac humana abun-
dantia et gloria non licet cujusquam sanctitatem
ad improbitatem expendere; quod dixit Eccle-
siastes cap. ix, 2 : « Omnia in futurum servantur
incerta, eo quod universa æque eveniant justo et
impio, bono et malo, mundo et immundo, immo-
lanti victimas et sacrificia contentemini : sicut bo-
nus, sic et peccator, » etc. Sed quo cuique merito
atque consilio eveniant in futuro meritorum exa-
mine constabit.

**27. CERTÆ NOVI COGITATIONES VESTRAS ET SENTEN-
TIAS CONTRA ME INIQUAS, —** Id est, scio quorsum
tendant quæ dicitis omnia, nam quæ contra im-
pios in universum dicitis, in me dicta et intellecta
esse vultis : ideo enim existimatis me in tantas
calamitates incidisse, quod iniquus sim. Vocat
autem cogitationes eorum, quia id aperte non
dicebant, assumptiones in argumentando reite-
rantes, non obscure tamen eas subintelligentes;
iniquis vero sententias huiusmodi cogitationes ap-
pellat, quia temere de illo ac falso ferebantur,
ut patet ex hæbræo textu qui sic habet, *ecce novi
cogitationes vestras et cogitata, quæ contra me ini-
que cogitatis, vel, ut alii vertunt, quæ adversum me
rapitis per violentiam, et quibus mihi vim facitis,
injuriarum et falsum crimen impingentes, quando
me ex afflictionibus impium iudicatis; Tigrina
vertit, conatus ad me invadendum, quibus me vio-
lenter et inique vexatis; et, ut Septuaginta red-
dunt, τῶν ἐπιβουλῶν μου, audacter mihi insidistis, et
tantum non opprimitis : saltem opprimere cogi-
tatis, culpam mihi adscribendo, quæ nulla est, ut
Dei iustitiam tueamini et defendatis.*

**28. DICITIS ENIM : UBI EST DOMUS PRINCIPIS? ET UBI
TABERNACULA IMPIORUM? —**Hæc per ironiam et quasi
insultando significat ab amicis de se dicta, ut qui
princeps fuerit inter orientales maximus, nunc
autem ad extremam calamitatem sit redactus, *q. d.*
Non me latet, o amici, quod spectet vestra consi-
lia, neque ignoro me unum vestris verbis et cri-
minationibus appeti : quis enim dubitet, ut est
meorum rerum afflicta conditio, quin mea for-
tuna vobis obloquendi et conviciandi materiam
præbuerit, scopumque proposuerit, in quem vest-
re increpationis tela torqueantur? Quid enim
aliud suspicet, cum a vobis sæpe audiam exci-

sam esse principis domum et impiorum eversa
tabernacula? et quidem responsio hæc homine
perspicaci digna fuit, utpote qui ex auditis et vi-
sibus facile colligebat quid intenderent. In Hæbræo
est, *quia dicitis : Ubi est domus principis?* scilicet
Jobi, qui rebus integris tam erat munificus erga
omnes, quod Vulgatus non male *domum principis,*
et Septuaginta *δῶκος ἀρχόντος* reddunt: quod talem
præcipue deceat munificentia et liberalitas : ex
quo illud in evangelio *Luc. xxii, 23* : « Reges gen-
tium dominantur eorum, et qui potestatem ha-
bent super eos benefici vocantur; » græce *ὡφείλου,*
quo nomine principes intelliguntur. Subdit : « Et
ubi tentorium tabernaculorum impiorum? » quod
Septuaginta reddunt, *καὶ οὐκ ἔστιν ἡ σκηνὴ τῶν ἀσεβῶ-
ντων τῶν ἀσέβων, et ubi est tentorium seu protectio ta-
bernaculorum impiorum?* Istiusmodi ergo acerbam
et quasi insultatoriam interrogationem sic illud et
elidit modeste alio eos ammondam, cum ait :

**29. INTERROGATE QUEM LIBET DE VIATORIBUS. ET HÆC
EADÉM ILLUM INTELLIGERE COGNOSCESTIS. —** Dicit hoc
versu Job confutationem hanc, quam tractare
vult, ita testatum esse, ut eam vel ignari et im-
periti homines novissent, scilicet pius frequenter
adversitate obrui, et impius in hoc mundo prosperi-
tate frui. Videtur autem Idumæis instar pro-
verbi sermone tritum fuisse, ut cum aliqui ne-
mini obscurum significare vellent, id dicerent
ipsis etiam viatoribus esse compertum. Quomodo
dicunt Latini, cum aliqui ostendant esse vulga-
tum, et ignoratum nemini, lippis et toutsoribus
esse notum : quod ita est cum ratione atque æqui-
tate summa junctum, ut docente nemine ab
ipso naturali lumine hominum animis videatur
impressum, scilicet impius in hac vita floresces
servari ad pœnam in futura vita perferendam;

ex quo palam efficitur notum quoque fuisse, non
semper flagitiosis hominibus in hac vita pœnam
irrogari, ac proinde nemini, quantumvis calami-
toso, exprobari posse crimina ex hoc dumtaxat
presentis ærumnæ capite, a quo et nequissimi
peccatores plerum que eximerentur. Posuit autem
speciem pro genere viatorum dicens, id est homi-
nes nullis studiis deditos : malo enim id ita in-
telligere quam ut alii, qui ea de causa viatores
nominari dicunt, quod huiusmodi homines id
melius scire possint, quia varias regiones per-
agrunt, perinde quasi non questus faciendi, sed
rerum cognitionis causa peragrarent.

Mystice S. Gregorius lib. XV *Moral.* cap. XXXV, Justi di-
per viatores hoc loco justos intelligit : « Viator,
inquit, dicitur, qui presentem vitam viam sibi
invenit non patriam attendit, qui in dilectione pre-
teritis sæculi cor figure despicit, qui non re-
manere in transeuntibus, sed ad æterna pervenire
concupiscit, » etc.; atque in eandem sententiam
Clemens Alexandrinus lib. VII *Strom.* Cæ laudato
perfectoque viro agens : « Is, inquit, revera to-
tus *ὅλος καὶ παραδιδόμενος, hospes et peregrinus est.*
» Similiter D. Basiliius in *Psalm. xiv*, proprium esse

Vers. 29.
Prover-
bium
viatoris
bus na-
tum.

Lumine
quasi na-
turæ co-
mune est,
impro-
bis flo-
rentes ad
pœnam
futuram
reserva-
ri.

boni viri dixit *αρετῶν τῶν βλοῦν*, more hospitis vitam hanc transire, et ea causa vivendi curriculum a præstantissimis veteris ævi luminibus nominari incolatam, hoc est *ἀρετῶν ἀπολαύματα, habitationem temporariam*; ut intelligamus vitam nostram esse *αρετῶν, transitoriam*, brevem, mutabilem, et peregrinorum jactationem, atque ad constantem illam et æternam tendere omnes oportere. Uti nam vero nos eosdem oculos haberemus, quibus illi clari pontifices divinitus illuminati, præditi ornatique fuerint, ad intelligendam hujus vite in summa brevitate incredibilem et defugiendam calamitatem! Certe constare esse plurimos, quibus, ut ait D. Ambrosius lib. II *De Abel*, cap. x, « vita est fœnus delictorum; » nec aliud compendium illos facere, dum diutissime vivunt, quam ut in dies majoribus se noxis obligantes, graviores deinde penas in omnem æternitatem expendant. Unde subditur:

Vers. 30. 30. QUIA IN DIEM PERDITIONIS SERVATUR MALUS, ET AD DIEM FURORIS DUCETUR. — Dies perditionis que furoris interitus dies est, quo impius ab irato Deo ad æternas penas damnatur: illa enim vera est impii perditio, quod in illum diem poena ejus differatur, quia tunc revera Deus in impium terribili ardebit furore. Significat ergo iniquos homines non semper in hac vita puniri, quia ad illum diem furoris et perditionis reservantur; de qua reservatione vide que *supr.* cap. xiv, 17 annotavimus; Septuaginta interpretes *pro servatur* legunt *αρετῶν, sublimatur*: sublevarur quippe, ut valide elidatur, sicut qui vas fictile in sublime utraque manu effert saxoque fortiter alidit. Scilicet impii prospero fortune flatu turgidi

Tollantur in altum,
Ut lapsu graviore ruant.

« Quia, ut Job ait, ad diem perditionis servatur malus, et ad diem furoris ducetur. » Infelix omnino periturorum honorum in nunquam moritura tormenta commutato; et nimis medica felicitas, quam æterna claudit infelicitas; et quis amet honores ignibus terminandos? quis congerat opes perpetua egestate luendas? quis prudens amplectatur voluptates æternaturis flammis ex cruciandas? O fuge quisquis sapias tam magno redimenda: nimis caro constat quod æternum luitur: nimis vili poenæ emuntur æternæ. O ubi mens et animus viri prudentis? et videmus hæc in dies, nec emendatur tot infelicitum exemplis, et peccala peccatis inædificamus securi, cum moneat Sapiens *Eccli.* v, 4: « Ne dixeris: Peccavi, et quid mihi accidit triste? Altissimus enim est patiens redditor, » et tarditatem poenarum gravitate compensat. Sed quisquis impio hæc ingerit surdo fabulam canit, quippe qui nimis firmiter aures obtraverit incantanti sapienter; unde subdit:

Vers. 31. 31. QUIS ARGUIT CORAM EO VIAM EJUS? ET QUÆ FE-
CIT QVIS REDDET ILLI? — id est, cum iam prospero
impium fortune flatu utatur, quis impium a prava vite

ratione revocare aut ejus flagitia audebit arguere? Sententia sane tanto viro digna: ita enim plerumque fit, ut homines secundis rebus elati vix unquam in gyrum rationis doctrina et reprehensione reduci se sinant, ideoque maximum discretionem subeant, qui vitam eorum improbam audent increpare. Observat autem D. Gregorius lib. XXXI *Moral.* cap. xxviii, Scripturæ sacram, quando per hujusmodi interrogationem loquitur, indicare rem difficillimam, que sola potentia divina fieri possit, ut cum Jacob de leone dormiente, aut verius de Christo mortuo dixit *Gen.* xlix, 9: « Quis suscitabit eum? » et David *Psal.* lxxviii, 49: « Quis est homo qui vivet, et non videbit mortem? » et Malachias cap. iii, 2: « Quis stabilit videndum eum? » Verbum autem *arguere* est increpare, reprehendere, oburgare, quod Paulus faciendum commendavit Timotheo dicens *II Timoth.* iv, 2: « Argue, obsecra, increpa. » Quis, inquit Job, coram potenti peccatore obstatum constitutus audebit ejus iniquam viam arguere et reprehendere? res sane difficilis. Arguebat Joannes Herodem *Marc.* vi, 17, sed missus fuit in carcerem, et gladio interemptus. Arguit Propheta missus a Deo Jeroboam *III Reg.* xii, 4, sed jussus fuit statim comprehendendi. Arguit Jeremias regem et principes impios cap. xxxviii, 6, et projectus fuit in lacum, sustentandus pane doloris, et aquis angustie potandus. « Circumvenimus justum, inquit isti *Sap.* ix, 12, quoniam inutilis est nobis, et contrarius est operibus nostris, et improprietat nobis peccata legis, » etc.: ecce rationem, cur justum circumvenire statuant, quia eos redarguit, et improprietat illorum peccata. Ut ergo istiusmodi peccatores arguere posset Ezechiel, ait ei Deus se dedisse illi faciem ut adamanteum et silicem, ne vultum eorum revereretur. Daniel vero cap. iv, 16, regi Nabuchodonosor exposuit somnium, quod superbiam ejus arguebat, et divinam ei vindictam intentabat, audito somnio a rege, antequam explicationem ejus proferret, « cepit intra semetipsum tacitus cogitare quasi una hora, et cogitationes ejus conturbabant eum. » Quod eo consilio factum fuisse putandum est, ut interim dum tacitus cogitabat animum colligeret, et a Deo *μαρτυρία* postularet regem impium libere increpandi, et peccata ipsi sua constanter exprobandi atque redarguendi. Quis item Baltassari inter pocula sacrilega epulasque nefandas ausus est denuntiare mortem scelusque arguere? Nonne, quisquis ille fuit, prius caput et faciem ne cognosceretur obtexit, ac manum solam protulit, et ne quidem integram; siquidem *Dan.* v, 5, tantum « apparuerunt digiti quasi hominis; » quo schemale insinuari videtur quanti res periculi sit potentiores arguere. Hoc alibi clarus Ecclesiastes exponit dicens cap. x, 20: « In cogitatione tua regi ne detrahas, et in secreto cubiculi tui ne maledixeris diviti: quia et aves celum portabant vocem tuam, » id est, filii diaboli, corvi, adulate-

potentem
difficilis
est.

Azarie
existentis
in
Orta re-
prehende-
ndo.

Justus
circum-
venitur
cum ar-
guit pec-
catorem.

Arguere
idem
quod
convincere.

Vers. 32.
Peccato-
res ad
sepulchra
ducendi,
ut con-
vertantur
ex
morsu
retrac-
tatione.

res, qui non solum non audent in faciem verum dicere, sed solum falsis adulationibus mentiri. Si ergo minime tulerit sit etiam in secreto cubiculi sui detrahere regi, ac diviti maledicere, aut verbum illud perstringere, quis in faciem ejus id audeat, et impune feret?

Observat S. Augustinus lib. XVIII *De Civit.* cap. v, ex Varrone Serapim maximum deum fuisse Ægyptiorum, et in templo, ubi tam ipse quam Isis colebatur, fuisse simulacrum, quod digito labiis impresso silentium indicabat, ne quis aunderet illis principibus detrahere, eosque arguere, aut negare esse deos, vel asserere illos homines fuisse mortales impiose: volunt enim impii silentio mendacia sua legere, et in iniquitatibus ac sceleribus suis permanere. « Quis ergo arguet viam ejus coram eo? » Pauci certe sunt qui id agant; unde tanquam rem maxime singularem semel iterumque annotat Spiritus Sanctus de Azaria illo sacerdote magno, imo sacerdotum gloria, qui Ozie regi sacrificanti contra Dei ordinationem in faciem restitit, illumque arguit: « Ipse est qui sacerdotio functus est, » ait Scriptura *I Paralip.* vi, 17, et *II Paralip.* xxvi, 17. Alii quidem multi fuerunt sacerdotes; sed hic oro pleno sacerdos meruit appellari, qui complete boni sacerdotis partes agit in faciem arguendo superbi regis temerariam audaciam. Talis etiam fuit S. Ambrosius, qui Theodosio delinquenti non semel in faciem restitit, et, quod mirabili loco haberi debet, non minus se morigerum illi imperator exhibuit ad obsequendum, quam Ambrosius constans fuit ad eum arguendum; ut dubitare merito possit uter laudabilior censeatur, episcopusne ob libertatem arguendi imperatorem; an imperator ob humilitatem audiendi episcopum. Cæterum posset quodque illa vox *arguere* hoc loco idem significare quod *convincere*: quomodo fides ab Apostolo enim extemplo densa ciniphum examina insurgebant stimulis armata, quibus homines infestabant, neque ullam quietis partem sive sedentibus, sive comedentibus, sive dormientibus indulgebant, ut non immerito D. Augustinus ciniphes tyrum inquietudinis expressisse significet, quos imitantur iniqueta quorumdam ingenia, que nullam in se requiem habent, nec aliis concedunt.

Mystice autem hic consideratur, quanti referat manum extendere ac terra pulverem percutere: Quænam animæ manus, inquit S. Augustinus, nisi mens seu intellectus, quo res capiti et apprehendit? unde a D. Thoma vocatur *potentia apprehensiva*. Virga vero quam istiusmodi manus apprehendit, quid aliud sit quam meditatio seu consideratio, qua res expendit et excutit? sed hæc nostra miseria est, quod per eam raro sepulchrum pulverem percutionibus, nec mortem serio cogitemus, pro ingenio quæ suo passim alia meditantur. Avarus enim opes, iracundus pugnas, superbus honores ac dignitates, libidinosus frædas voluptates, ebriosus vinâ, gulosus

Vers. 32. 32. IPSE AD SEPULCHRA DUCETUR, ET IN CONGERIE MORTUORUM VIGILABIT. — q. d. Non cum hujusmodi peccatoribus agendum rationibus acutis subtili mente fabricatis, admonitionibus blandis atque sententis profundam sapientiam continentibus; sed ducendi sunt ad sepulchra, et ostendenda ipsis congeries mortuorum: hoc enim erit quod eorum oculos aperiet, et vigilantes faciet. Hoc Ecclesia agit dum ad sepulchrum reducit, pulverem et cinerem oculis tuis exponit; sepulchrum autem apertum tibi ostendit, mortuorum congeriem ad memoriam revocat: Vide, inquit, quia cinis es, et paulo post in cinerem converteris:

corpus tuum comedent vermes, putredine scatebunt oculi, et faciem quam ornas terra consumet; animam, si resipueris, arripient demones, hæredes divitiarum tuas dividunt; et æternis ignibus traditus in æternum, dum Deus erit, cruciaberis.

IN CONGERIE MORTUORUM VIGILABIT; — in Hebræo est verbum *קָבַד*, quod significat vigilantiam grandem ex anxia quadam cura ortam, qualis erat illa quæ regem Darium exercebat, quando misso Daniele in lacum leonum *Dan.* vi, 18, « abijt in domum suam, et dormivit inenatus, et somnus recessit ab eo, » curis undique agitatus et vexatus circa personam Danielis; unde hoc verbo utuntur Scriptores sacri ad similem vigiliam exprimentam, ut S. Paulus cum ait *I Corinth.* xv, 34: « Evigilate justi, et nolite peccare; » S. Petrus *I Epist.* v, 8: « Sobrii estote, et vigilate; » et angelus ad episcopum Sardanensem *Apoc.* iii, 2: « Eslo vigilans; » et Christus Dominus *Math.* xxv, 13: « Vigilate itaque, quia nescitis diem neque horam. » Sepulchra et mortui oculis exhibiti omnem mortuorum aspectus fugat otiositatem, et compungit peccatores.

Mortuorum
aspectus
fugat otio-
sitatem,
et compungit
peccatores.

Ciniphes
sunt ty-
pus in-
quietudinis.

Septuaginta
nos do-
cent ma-
tura
myste-
ria.

epulas delicatasque assidua meditatione versat; qui si pulverem terrae perculerent, eumque seria cogitatione ventilarent, sine dubio inde ciniphes orientur, qui ipsos compungerent, atque a peccati somno excitarent. «Ducerentur nempe ad sepulchra, et in congerie mortuorum evigilarent,» ibi edocerentur naturae nostrae mysteria, imbecillitatis humanae arcanæ, quæ veluti in promptuario referro et clarissimo atque in divite officina produntur. Viderent ibi pulveres illos, et terram siccam, calvarias aridas vacuasque, ossa consumpta pulverique mixta; quæ si considerationis virga iterum iterumque percuterent, hæc utique inde exerterent atque cognoscerent, scilicet ea quæ vident jam in pulverem redacta quondam fuisse homines sui similes, potentes, divites, qui hæc hæc quam modo ducimus vitam vixerunt, hæc eandem quam nos calcamus terram calcaverunt, hæc ipsa quæ fruimus luce delectati fuerunt. Ubi nunc eorum fastus? ubi divitiæ? ubi voluptates? ubi generis nobilitas? ubi jactantia? ubi famulantium obsequiosa multitudo? ubi molles ad quiescendum lecti? ubi opipare ad epulandum mensæ? ubi species venusta mulieris? ubi color genarum vividus? ubi concinnatis capillorum anxie comptorum? et ad illecebram calamistro instructorum? Hæc quisquis sedula secum cogitatione expendit, sequæ illis paulo post similem futurum considerat, utique de pulvere ciniphes elicit, id est anxias cogitationes, quæ animum reddant inquietum, et de salute sua sollicitum.

Percutit igitur pulverem, et egredientur ciniphes, anxie scilicet cogitationes, ingentes timores, vehementes curæ, ut tibimetipsi prospicias, et salutis tue consulas: ciniphes sanguinem sugunt et extrahunt. Est autem sanguis cujus vigore caro nutritur et roboratur, viresque accipit, ut contra spiritum insurgat, cujus ardore concupiscentia inflammatur atque succenditur; unde somnus spiritalis et oblivio salutis ingeritur. Sed ciniphes ex mortis meditatione et sepulchrali pulvere orientes sanguinem minuunt, carnis lasciviam compescunt, concupiscentiæ ardorem restringunt, et lethiferum peccati somnum excutiunt abiguntque. Hinc factum, ut quantam viri sancti hæc sepulchrali pulverem attentè considerationis virga perpetuo percutiebant, ea quæ ad mortuos spectant cogitantes, hæc sola consideratione exciliat carnem assidue mortificarent, concupiscentiæ flammam mitigarent, ac vigilantissimi efficerentur: quando nimirum fessis membris quietem aliquam indulgebant, et somnum oculis concedeabant, illico insurgant anxietates et timores mortis, quibus compuncti suspiria emittere cogebantur dicentes: Heu mihi moriendum, et forsân quidem hodie! Quid ago? quid cogito? Talem sese exhibebat David perenni cura vigilans cum ait *Psalm.* lxxvi, 3: «Anticipaverunt vigilias oculi mei,» id est, vigilantior fui illis ipsis quibus vigilandi cura ex officio incumbat; sed

Virescentem
se
sepul-
chrali
pulve-
rem assi-
dè
mente
vesti-
bat.

quisnam somnium ab oculis ejus fugavit? timor utique atque turbatio, quæ etiam linguam ad hære faciebat palato ejus: «Turbatus sum, inquit, et non sum locutus.» At unde tantus timor? «Cogitavi, inquit, dies antiquos, et annos æternos in mente habui,» q. d. In medio præteritorum ac futurorum temporum me constitui; et quidem quæ præterierunt sunt dies, quæ restant sunt anni: illi quidem antiqui aut antiquati ac consumpti dies; isti vero anni sunt æterni nulla duratione finiendi. «Cogitavi, inquit, dies antiquos,» non tam tempus, quod præterit, quam quod in illo factum fuit: consideravi recogitans antiquos patres qui me præcesserunt, et quid ipsis factum sit, inquirens, ubi sint principes illi nobiles; ubi divites et abundantes; ubi voluptuosi ac delicati; ubi sit gigantum fortitudo, regum potentia, mulierum pulchritudo: transierunt omnia illa. Et qui temporis presentis cursum absolverunt ingressi sunt annos æternitatis: id ipsum mihi certissimè eventurum, et forsitan hodie.

Bene ergo dicit Job: «Ad sepulchra ducentur, et ibi edocerentur naturae nostrae mysteria, imbecillitatis humanae arcanæ, quæ veluti in promptuario referro et clarissimo atque in divite officina produntur. Viderent ibi pulveres illos, et terram siccam, calvarias aridas vacuasque, ossa consumpta pulverique mixta; quæ si considerationis virga iterum iterumque percuterent, hæc utique inde exerterent atque cognoscerent, scilicet ea quæ vident jam in pulverem redacta quondam fuisse homines sui similes, potentes, divites, qui hæc hæc quam modo ducimus vitam vixerunt, hæc eandem quam nos calcamus terram calcaverunt, hæc ipsa quæ fruimus luce delectati fuerunt. Ubi nunc eorum fastus? ubi divitiæ? ubi voluptates? ubi generis nobilitas? ubi jactantia? ubi famulantium obsequiosa multitudo? ubi molles ad quiescendum lecti? ubi opipare ad epulandum mensæ? ubi species venusta mulieris? ubi color genarum vividus? ubi concinnatis capillorum anxie comptorum? et ad illecebram calamistro instructorum? Hæc quisquis sedula secum cogitatione expendit, sequæ illis paulo post similem futurum considerat, utique de pulvere ciniphes elicit, id est anxias cogitationes, quæ animum reddant inquietum, et de salute sua sollicitum. Percutit igitur pulverem, et egredientur ciniphes, anxie scilicet cogitationes, ingentes timores, vehementes curæ, ut tibimetipsi prospicias, et salutis tue consulas: ciniphes sanguinem sugunt et extrahunt. Est autem sanguis cujus vigore caro nutritur et roboratur, viresque accipit, ut contra spiritum insurgat, cujus ardore concupiscentia inflammatur atque succenditur; unde somnus spiritalis et oblivio salutis ingeritur. Sed ciniphes ex mortis meditatione et sepulchrali pulvere orientes sanguinem minuunt, carnis lasciviam compescunt, concupiscentiæ ardorem restringunt, et lethiferum peccati somnum excutiunt abiguntque. Hinc factum, ut quantam viri sancti hæc sepulchrali pulverem attentè considerationis virga perpetuo percutiebant, ea quæ ad mortuos spectant cogitantes, hæc sola consideratione exciliat carnem assidue mortificarent, concupiscentiæ flammam mitigarent, ac vigilantissimi efficerentur: quando nimirum fessis membris quietem aliquam indulgebant, et somnum oculis concedeabant, illico insurgant anxietates et timores mortis, quibus compuncti suspiria emittere cogebantur dicentes: Heu mihi moriendum, et forsân quidem hodie! Quid ago? quid cogito? Talem sese exhibebat David perenni cura vigilans cum ait *Psalm.* lxxvi, 3: «Anticipaverunt vigilias oculi mei,» id est, vigilantior fui illis ipsis quibus vigilandi cura ex officio incumbat; sed

Dies et
anni
anti-
qui reo-
gita-
nti.

Utilis-
simam ad
recogita-
re secum
distin-
guenda
quæ
in vita
notant.

Septuaginta
olim ju-
ta dicitur
ita fieri
solebat,
et cur.

inferna
gratus
accidit
hospes.

secum tulerunt divitias, facultates, corporis robur aut pulchritudinem; coram divino judicio rigidissimo comparuerunt, ingressi sunt domum æternitatis. Quid de te speras? quis te decipit, suadens longam te vitam manere? quis mentem tuam subvertit, persuadens meliorem tuam sortem futuram? Nonne fieri potest, ut illis hæc ipsa die adjungaris? Si hanc congeriem faceres mortuorum ad eam mentem applicas, evigilares utique, et non sineres perferri domum tuam.

Vers. 33. 33. DULCIS FUIT GLAREIS COCYTI, ET POST SE OMNEM HOMINEM TRAHET, ET ANTE SE INNUMERABILES. — Pro faciliiori intelligentia hujus loci, qui ab interpretibus in varias sententias trahitur, notandum

Quid ait
glareis,
quid Co-
cytus.

quid ait primo, glaream esse arenosam et lapidosam terram, qualis in fluminum ripis et fabulosi locis reperiri solet. Cocytus autem fluvius est in Arcadia a Styge palude fluens, quem inferorum esse fluvium poete finxerunt; tum quia in illam paludem multa cadavera conjiciebantur, ut cito exederentur; tum quia *ἠεὶ κρητὶς* Græcis lamentum seu luctum significat. Nota secundo, nostrum interpretem hoc loco vertere speciem pro genere, ponendo *Cocytum* pro quovis fluvio vel torrente, et uti hypallage: nam Hebræa et Chaldaea vertunt *glareis torrentis*; Septuaginta vero reddunt, *ἠεὶ κρητὶς ἀντὶ γλάρας* *καυπύζου*, dulces ei fuerunt lapides torrentis; sensus ergo est, q. d. Optime convenit ei cum sepulchro: nihil enim ibi mali sentit, sed in eo dulciter ac suaviter quiescit. Nota tertio, hinc liquere veterum sepulchra, præsertim nobiliorum, fuisse juxta flumina; quod maxime honestum existimarent pro sepultura littoralem locum, aut quia aliqui in jugi atque vivente aqua credebant esse sacrum et expiatorium; aut quia magis videbatur sepulchrum futurum esse mundum, et a silvestrium ferarum conculcatione liberum. Id multa probant antiquorum seu vera seu fabulosa exempla, quæ ad fluminum ripas virorum principum sepulchra constituunt: sic Hebeubæ sepulchrum ad amnem Rhodium statuit Strabo lib. XIII; Arcadis Philostratus ad Orontem; Pausanias multorum sepulchra variis fluminum littoribus adjungi. Aristoteles in *Peplō* ad Cephissum amnem tumulus statuit Penelei. Quorum similia plura notat Sanctus adducit exempla; unde hebræus quidam apud Stumicam ait Arabum lingua sepulchra vocari *glareis* vel *glareis torrentis*.

Quam ergo Jobus ait impium esse dulcem glareis Cocyti, idem agit ac si diceret, delationem cadaveris impii ad sepulchrum non tam tristem et amarum esse quam letam et suavem, utpote festis epulis et ludis conditam; ut fere videatur deductio esse ad thalamum nuptialem, ac proinde non tanto esse impii horrore: ita Tirinus noster. Vel certe significat impium dulcem et gratum esse, ac placere illi regioni infernæ, quæ figurate *glareis Cocyti* appellatur: sicut enim cuique rei dulcis est, hoc est placet, congruit, consentanea est res alia, quæ cum ipsa proportionem habet,

ut lapis centro: ita sentium animæ regioni inferorum congruunt, dulcescent, quadrant ob proportionem culpæ et poenæ: locus quippe ac sedes propria animæ peccati pondere gravate tartarus est. *Glareis* quoque juxta poetarum commenta eructabantur a fluvio quodam inferni, cui nomen Acheron, in Cocytum, quas sane glareas defunctorum animas esse fingebant; et quidem Jobus commentis bene utens, dum ait impium *dulcescere glareis Cocyti*, perinde agit, ac si impium, dum in tartarum detruditur, ceteris impiis gratum esse pronuntiaret: licet enim nihil in ea regione suave dulcede sit, minime tamen negandum damnatos alios aliis placere ex eo capite quo Deum offenderunt, in quam certe superbiam animi damnatorum vehementer conspirant.

Tropologie S. Gregorius lib. XV *Moral.* cap. xxxviii: «Qui, inquit, per *glareis Cocyti* nisi reprobi designantur, qui suis voluptatibus dediti quasi semper a flumine ad ima detrahuntur» qui enim contra voluptates hujus sæculi stare fortiter nolunt *glareis Cocyti* fiunt, quia suis quotidie lapsibus ad luctum tendunt, ut in æternum post inguant, qui modo se in suis voluptatibus delectabiles relaxant,» etc. Quod vero subtextitur:

ET POST SE OMNEM HOMINEM TRAHET, ET ANTE SE INNUMERABILES, — idem est, ac omnes antecessores et successores morientur, quemadmodum ipse interit, quod ad corporis sortem spectat; quo sensu Jobus hoc argumentum texere censendus est, q. d. Cum omnibus sine bonis vi malis pari lege mors imminet, trahatque omnes subsequentes sicut traxit omnes precedentes; eumque in hac vita impiis secum quam piis ex voto omnia et ex animi sententia cedant; certo inde colligitur primo, post hanc vitam utrisque reservari condignam retributionem; secundo, non propter sola scelera homini adversa immiti a Deo in hac vita; unde sequitur tertio, ex his colligi non posse, Jobum impium et sceleratum esse, ut amici contendebant: quare subdit:

34. QUOMODO IGITUR CONSOLAMINI ME FRUSTRA, CUM RESPONSO VESTRA REPUGNARE OSTENSA SIT VIOFATI?

— Ex Jobi argumentis, quibus adstruxit pius æque ac impiis ærumnis in hac mortali vita afflicti, palam efficitur, ineptum solati genus esse, si quis viro afflicto, quem censeat impium, penitentiam agere suadeat, promittens, si in Dei gratiam redeat, fore ut secunde res ad votum succedant, opes, honores, commoda circumfluant. Frivolum certe solati genus: nam res plane incerta est: neque enim ex redivit in Dei benevolentiam efficitur, ut qui pius est fortunetur, honoretur, bene valeat, cæterisque fluxus mortalis vite bonis affluat, cum palea plerosque viros pissimos ærumnis consumptos interire, et e contrario plerosque improbos florentes, vegetos letosque ad mortem usque perdurare, præterquam quod perspicuum est, consolationem minime appositam esse, polliceri homini ærumnoso prosperitatem si resipis-

Impiis per
glareis
designantur.

Omnes
pariter
mori-
entur.

Vers. 34.

Privi-
lignasol-
ti genus,
alici
tempo-
ralem
proponere
prose-
perita-
tena.

cat, cum ex genere suo ea prosperitas respicientia viteque defecate argumentum non sit. Cum ergo Eliphaz, Baldad et Sophar Jobi constantissimum animum grandibus pollicitationibus temporariis tentassent, apte concludit atens: « Quomodo igitur nosolumini me frustra, » vel, ut Septuaginta reddant, *καὶ, inaniter?* Incessum videlicet argumenta conglobarunt, cum finis intentus, qua ratione ipsi asserabant, neque semper obtineretur, neque si fortuito obtineret, vera

sententia congrueret; atque ideoque subiungit: CUM RESPONSIO VESTRA REPOGNARE OSTENSA SIT VERITATI, — vera scilicet sententia, quæ habet, pios et impios in hac vita promissione affligi, neque ex opibus vel inopia firma vitæ aut virtutis argumenta produci; ac proinde superesse vitam aliam, ubi boni præmiis cumulandi, improbi commertis penis in sempiternum torquendi sint; atque in hunc modum Jobus siliit, quem redintegrato prælio Eliphaz iterum adorsus est.

CAPUT VIGESIMUM SECUNDUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Eliphaz iterato Jobum prælio aggreditur, arguens ipsum temeritatis et impudentiæ, quod cum Deo de innocentia sua visus sit expostulare, a quo iustissime torquentur; quod ut evincat, gravissima viro innocentissimo crimina impingit, immisericordiæ in pauperum oppressione, et aliorum scelerum reum peragens: quin et pessimis eum circa divinam providentiam opinionibus imbutum esse fugit; ut qui crederet inferiora hæc et humana non curare, imo nec videre Deum, cum longe a nobis habitet, et magnum inter nos et ipsum chaos intercedat, densarum nubium caligine interfusa. Ut ergo ad saniores ipsius mentem reducat, penitentem prospera rursus omnia pollicetur et amplissimam a Deo benedictionem.

1. Respondens autem Eliphaz Themanites, dixit: 2. Numquid Deo potest comparari homo, etiam cum perfecta fuerit scientia? 3. Quid prodest Deo si justus fueris? aut quid ei confers, si immaculata fuerit via tua? 4. Numquid timens argnet te, et veniet tecum in iudicium? 5. Et non propter malitiam tuam plurimam, et infinitas iniquitates tuas? 6. Abstulisti enim pignus fratrum tuorum sine causa, et nudos spoliasti vestibus. 7. Aquam lasso non dedisti, et esurienti subtraxisti panem. 8. In fortitudine brachii tui possidebas terram, et potentissimus obtinebas eam. 9. Viduas dimisisti vacuas, et lacertos pupillorum comministi. 10. Propterea circumdatus es laqueis, et conturbat te formido subita. 11. Et putabas te tenebras non visurum, et impetu aquarum inundantium non oppressum iri? 12. An non cogitas quod Deus excelsior cælo sit, et super stellarum verticem sublimetur? 13. Et dicis: Quid enim novit Deus? et quasi per caliginem judicat. 14. Nubes latibulum ejus, nec nostra considerat, et circa cardines cæli perambulat. 15. Numquid semitam sæculorum custodire cupis, quam calcaverunt viri iniqui? 16. qui sublati sunt ante tempus suum, et fluvius subvertit fundamentum eorum: 17. qui dicebant Deo: Recede a nobis: et quasi nihil posset facere Omnipotens, æstimabant eum: 18. Cum ille implesset domos eorum bonis: quorum sententia procul sit a me. 19. Videbunt justi, et lætabuntur, et innoceus subsannabit eos. 20. Nonne succisa est erectio eorum, et reliquias eorum devoravit ignis? 21. Acquiesce igitur ei, et habeto pacem: et per hæc habebis fructus optimos. 22. Suscipe ex ore illius legem, et pone sermones ejus in corde tuo. 23. Si reversus fueris pro terra silicem, et pro silice torrentes aureos. 23. Eritque Omnipotens contra hostes tuos, et argentum coaccervabitur tibi. 26. Tunc super Omnipotentem delictis affluet, et elevabis ad Deum faciem tuam. 27. Rogabis eum, et exaudiet te, et vota tua reddes. 28. Decernes rem, et veniet tibi, et in vis tuis splendebit lumen. 29. Qui enim humiliatus fuerit, erit in gloria: et qui inclinaverit oculos, ipse salvabitur. 30. Salvabitur innocens, salvabitur autem in munditia manuum suarum.

Vers. 1 et 2.

1 et 2. RESPONDENS AUTEM ELIPHAZ THEMANITES DIXIT: NUMQUID DEO POTEST COMPARARI HOMO, ETIAM CUM PERFECTE FUERIT SCIENTIA? — Septuaginta vertunt, *πότερον εἶμι ἐ Κόπος; ἴστω δὲ διδάσκων σωθῶν καὶ ἰσχυρίων; νόμος Δομίνος ἐστὶν οὗτος ὁ δόξαι ἰσχυροῦ καὶ ἐπιστήμης;* unde in Cantico Annæ matris Samuelis I Reg. II, 3, dicitur Deus scientiarum Dominus: ab illo enim ut uberrimo et copiosissimo fonte omnes artes et recondite scientiæ atque arcana et magnifica ingeniorum viæ profuxit; ab illo etiam ordo in omnibus, et mirabilium rerum pulchritudo, et velut in concentu symphonia omne artificium et admirationem superans manavit. Itaque S. Paulus « multiformem sapientiam » Dei prædicat Ephes. III, 10; atque ut relictis creaturis oculos in ipsa Numinis scientia figamus, in primis conuertitur, et perfectissime cognoscit essentiam suam, bonitatem, potentiam, perfectiones denique omnes infinitas; in quibus cognoscendis immensus ipsis intellectus copiosissime expletur, et voluptate singulari perfunditur; in quo est ipsius beatitudo: essentiam enim pro speculo habet lato et splendido, in quo se videt atque omnia. Eruditio S. Dionysius lib. De Divin. Nom. cap. VII, § 2: *Ἐκείνῳ ἡ βίαια ἀρχὴ τῆς ἰσχυροῦς γινώσκου πάτρα, σείψαμ, inquit, νοσεὺς διὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἀποκατάστασιν, ἡ ἀποκατάστασις τῆς ἀποκατάστασιν, ἡ ἀποκατάστασις τῆς ἀποκατάστασιν, ἡ ἀποκατάστασις τῆς ἀποκατάστασιν.* In ea videt distinctissime partes omnes mundi, species omnes, naturas singulares, rerum minutias, vim omnem et varietatem, herbas, stirpes, animantes, quasi in digitis suis numerat in littoribus arenas, in oceano pisciculos, stillantes pluvie guttas, arborum frondes, momenta temporum, hominum et angelorum cogitationes, que sunt, que fuerunt, et in omnem æternitatem sunt future; nec perfecte minus comprehendit et numerando percenset muscas in aere volantes, aut passeræ humi cadentes, aut capillos in humanis capitibus vibrantes, quam stellas in orbibus cælestibus micantes, quas vocat nomine suo, et dicunt: Adsumus, ait Baruch cap. III, 34.

In amplissima illa scientia hoc quoque est mirabile, quod nec tempore augeatur, nec oblivione minuitur, sed attingit a fine usque ad finem, et præterita atque illa que in omnem sæculorum continuationem futura sunt tam clare et distincte videt, quam que modo in oculis geruntur: itaque nihil fallere illum potest, nihil aciem mentis effugere, nihil inscientia præteriri: « Omnia, inquit Apostolus Heb. IV, 13, nuda et aperta sunt oculis ejus; » in Greco est *ἡ ἀποκατάστασις τῆς ἀποκατάστασιν, que pulcherrima metaphora est ducta a sacrificiis: solebat enim, ut theologi Hebræorum movent, hostia primum excoriari, tum a cervice usque ad imam partem discindi, adeo ut intestina, et que prius ablatâ fuerant et arcana, tum oculis subjicerentur. Victimam autem ea ratione discindere atque aperire, *ἡ ἀποκατάστασις* dixerunt. Hinc igitur omnia oculis Dei mundum omnem circumspicientis *ἡ ἀποκατάστασις τῆς ἀποκατάστασιν, nuda et aperta sunt, ut diloricato pectore, ut intimo cordis sinu patefacto. Quidquid in fundo oceani delitescit, aut in visceribus terre latet, aut**

Delectatio distinet omnia complecti habet

Nihil potest effugere Dei scientiam.

inscrutabili in corde hominum occultatur, aut reponitur in libera voluntate angelorum, penetrat et pervadit Numinis sapientia I Reg. II, 3: « Et ipsi præparantur cogitationes, » pro quo Symmachus legit, *καὶ ἐν τῷ πνεύματι τῶν ἀγγέλων;* et non sunt apud eum præteritis et excusationibus. Unde sequitur nemini tutum esse aut consultum cum Deo descendere in iudicium: quando enim nobis cum hominibus negotium est, si aliquid adversario objicere, aut in illo carpere possumus, quod ad nostram defensionem proferamus, videmur nobis dimidia ex parte causam nostram obtinuisse, etiam cum malam causam habemus, quia nimirum hoc pacto iudices a causa nostra divertimus, ne toti in nobis hæreant et defixi sint, utque a nobis admissa noxa quasi obscuraretur et implicetur. Hoc vulgo solet inter homines factitari, ut nimirum queant aliqua subterfugia, quibus se evasuros sperent; sed quando ad Deum accedimus ista omnia concludunt, atque istiusmodi exceptionis formula erga ipsum uti velle prosum stultum et ridiculum fuerit. Atque in hoc versatur totum Eliphazi argumentum, quod utilem quidem et optimam doctrinam continet et omnibus in genere salutarem, si non perperam Iobum illam accommodaret, et ex ea falsum viro innocentissimo crimen impingeret, et indignissima queque ipsi affingeret, a quibus prorsus erat alienus.

Operat quidem Jobus cum Deo disceptare, suamque innocentiam non glorie ambitu, sed veritatis studio asseruerat; quod Eliphaz sinistre interpretatus, velut hominem scientiæ opinione et inculpata vitæ existimatione turgentem valide aggreditur. Non hic autem immorandum exquiriendo seligendove uno allerove verbo, ex quo Eliphaz iudicare poterit Jobum audere seipsum cum Deo componere, et scientiam justitiæque suam Deo obtrudere: eo quippe ipso quod se innoxium exercitari, velleque cum Deo dispartare significaverit, Dei tribunal appellavit, amicos carperit, potuit iniquus interpres opinari ea asserta esse hominis audacis, sapientiam et justitiam ita venditantis sibi que fidentis, ut cum Deo ipso se compararet, divinam providentiam reprehenderet, videreturque sibi sapientior Deo, ut qui nosset res prudentius temperare; et junior, ut qui sine noxa cæderetur a Deo injuste penam infligente. At enormiter Eliphaz pravo suo interpretamento aberrat; Jobus vero dum conscientiam potius quam scientiam asserit suam, et justitiam commendat, confert sane multum laudis et gloriæ in Deum, qui accessione illa apud mortales clarescit. Et universe iustorum opera eximia quasi annui redditus sunt, quos Deus in thesauris operum; non quod ex iis emolumentum ullum faciat, quod totum nobis cedit; sed hæc ratione divitiarum gloriæ ac bonitatis sue magis orbi manifestet, et amplior cum laudandi nobis inde materia succrescat: in quo sibi tanquam in thesauro placet qui bonorum nostrorum non eget. Cæte-

Contra homines multa sunt exceptiones que erga Deum non subsistunt.

Eliphaz male in Jobum invehitur, quasi se Deo velit propugnare.